

3. КС

ДО

**НАРОДНО СЪБРАНИЕ НА РЕПУБЛИКА
БЪЛГАРИЯ**

**НА ВНИМАНИЕТО НА КОМИСИЯ ПО
ИКОНОМИЧЕСКА ПОЛИТИКА,
ИНВЕСТИЦИИ И ИНДУСТРИЯ**

СТАНОВИЩЕ

относно ЗАКОНОПРОЕКТ ЗА ПОТРЕБИТЕЛСКИЯ КРЕДИТ

ОТ

**АСОЦИАЦИЯ ЗА ОТГОВОРНО НЕБАНКОВО
КРЕДИТИРАНЕ, ЕИК 176686446, СЪС
СЕДАЛИЩЕ И АДРЕС: ГР. СОФИЯ, РАЙОН
„ИЗГРЕВ“, П.КОД 1113, Ж.К. ИЗТОК, УЛ.
ТИНТЯВА 13Б, ЕТ. 6, ПРЕДСТАВЛЯВАНО
ЗАЕДНО ОТ ЧЛЕНОВЕТЕ НА УС - НИКОЛАЙ
ЦВЕТАНОВ И ИРИНА ХРИСТОВА**

ЧРЕЗ

**АДВОКАТСКО ДРУЖЕСТВО „БЕНОВ И
ВАСИЛЕВ“, БУЛСТАТ 177169957, С АДРЕС: ГР.
СОФИЯ, УЛ. „ЦАР АСЕН“, ЕТ. 7,
ПРЕДСТАВЛЯВАНО ОТ АДВ. ВЕНЦИСЛАВ
БЕНОВ – УПРАВЛЯВАЩ СЪДРУЖНИК**

Асоциацията за отговорно небанково кредитиране (АОНК) е насочила дейността си към спазване на лоялна конкуренция от страна на дружествата в сектора на потребителското кредитиране, пресичане на незаконосъобразни практики при предоставянето на заеми на физически лица - потребители и постигане у нас на среда по отговорно, професионално и насочено към нуждите на крайния клиент потребителско кредитиране, осъществявано изцяло в рамките на приложимото законодателство.

АОНК депозира настоящото становище във връзка с публикувания на сайта на Народното събрание Законопроект за потребителския кредит, сигнатура 52-602-01-41. Изразяваме своята загриженост, че медийната активност около законопроекта носи риск да се измести фокуса на внимание от същностната цел на бъдещия закон. Използваме възможността да обърнем внимание, че краткосрочното предоставяне на заемни средства на потребители е реално съществуващ пазарен сегмент с близо двадесетгодишна история у нас и приемането на прозрачни правила е в интерес както на потребители, така и на професионалисти.

Намираме, че основната цел на бъдещия Закон за потребителския кредит следва да е бъде създаване на регулация на заемното финансиране на потребители в Република България, която да отговаря на съвременните европейски стандарти, дефинирани в Директива 2023/2225 (Директивата). Законът

следва да регулира всички аспекти на предоставянето на кредит на потребителите – от привличането им чрез реклама, през оценката на риска, която представлява правоотношението, през изискванията за договорното съдържание, до самото изпълнение на правоотношението.

Регулаторната рамка следва да е очертана така, че достъп до легитимно отпуснати средства да имат всички категории клиенти- и лицата с висок доход, и клиентите, чието финансово състояние предполага по – висок риск за бизнесите, специализирани в отпускането на средства.

Затова и намираме, че свръхконцентрацията на медийното внимание върху неравноправните клаузи заплашва да бъдат пропуснати водещите аспекти на законопроекта. Потребителската защита не се изчерпва с възможността за адресиране на проблемните правоотношения по съдебен ред. Отправянето на съдебни претенции е само една от възможностите при възникнал проблем, а не задължително следствие в правоотношението.

Използваме възможността да апелираме основното внимание при разглеждането на законопроекта да бъде насочено върху главните му цели – създаване на стабилна рамка, която да гарантира възможност за всички потребители да се ползват от паричен ресурс само чрез легитимно регистрирани кредитодатели при спазването на ясни правила. Само по този начин темата за неравноправните клаузи по естествен път ще загуби своята актуалност.

По същество АОНК намира, в представения законопроект има решения, които представляват стъпка напред към създаването на прозрачен режим, който предоставя възможност всички потребители да имат достъп до паричен ресурс при прозрачни условия. Необходимо е обаче усилията на законодателя да бъде насочени не само към правилата, които регулират индивидуалното правоотношение, а към цялостната рамка за потребителско кредитиране. В тази връзка на небанковото кредитиране от финансови институции не трябва да се гледа като на маргинална дейност спрямо уязвими групи, която априорно нарушава права. Небанковият финансов сектор у нас съществува вече близо двадесет години и отпускането на средства на физически лица от небанкови финансови институции обхваща почти всички социални групи, най - вече клиенти, които имат отпуснат кредит от банкова институция. Ето защо намираме за необходимо да се излезе извън рамките на медийните спекулации и да се навлезе в полето на професионалния разговор, като се започне от прецизно дефиниране на това кой има право да предоставя средства на потребители.

Използваме възможността отново да обърнем внимание на изложените по-долу доводи и да отправим предложения по законопроекта.

1. По въпроса за условията и реда за регистриране на кредиторите, предоставящи потребителски кредит и контрола върху тях

Намираме, че законопроектът не отчита вече съществуващия режим по регистрация на финансовите институции по реда на Закона за кредитните институции /ЗКИ/. Считаме, че законодателят сериозно трябва да преосмисли правилата за това кой има право да предоставя заемни средства на физически лица – потребители, сред които има и уязвими групи и лица с ниска финансова култура. Обръщаме внимание, че сегашният текст на глава Шестнадесета от проекта не отговаря на заложения смисъл в чл. 37 от Директивата. Директивата въвежда като ангажимент държавите членки да гарантират, че „*по отношение на кредиторите и кредитните посредници се прилагат адекватни процедури за даване на разрешение и извършване на дейност*“. В България вече съществуват такива процедури, уредени в Закона за кредитните институции и Наредбите на БНБ. Неотчитането на съществуващия ред в проекта за нов ЗПК създава сериозна опасност за правната сигурност и рискува да отвори вратата към предоставяне на потребителско кредитиране от страна на лица, неразполагащи с необходимите професионални познания, опит, финансов ресурс и най – вече намерения за работа в условията на законност. Дейността по отпускане на заемни средства е силно комплицирана, строго професионална и следва да е строго регулирана. Затова и от АОНК апелираме не просто да бъдат спазвани досегашните минимума по Закона за кредитните институции, а Законодателят да направи стъпка напред по отчитане на реалната стойност на необходимите ресурси за извършване на дейността в оперативен, финансов и регулаторен план като заложи адекватни на съвременната реалност капиталови изисквания. АОНК последователно отстоява тезата, че в съвременни условия минимално необходимият капитал за

извършване на дейност като финансова институция по чл. 3а от Закона за кредитните институции следва да бъде не по – малко от 1 500 000 евро като след необходимия експертен анализ е възможно сумата да достигне диапазона от 2 500 000 евро.

Опасяваме се, че в заложената в проекта регистрация към Комисията за защита на потребителите без изискване за капиталов минимум заплашва да отвори врата към легализиране на лихварството при изключително изгодни за тях условия. Още по – притеснително е, че без капиталово изискване, регистрацията могат да направят всякакви лица, което да им даде достъп до регистри с чувствителна информация.

По тези причини считаме, че достиженията на сегашния режим следва да бъдат взети предвид и транспонирането на Директива 2023/2225 да бъде осъществено поне при съблюдаване на вече съществуващия режим за извършване на дейността, а за реално постигнатите резултати – и при въвеждане на адекватен капиталов минимум.

Последователно АОНК отстоява позицията, че пълно и качествено транспониране на Директива 2023/2225 в действащото законодателство е възможно само с комплексен подход по отчитане и адаптиране на всички нормативни актове, които имат връзка с материята на потребителското кредитиране – Закона за кредитните институции, Наредба 26 на БНБ, Кодекса за застраховането, Закона за електронното управление, Закона за защита на потребителите и др. Апелираме компетентните органи да проведат задълбочено изследване на материята и свързаните с нея дейности, и да пристъпят към промени в законодателството, които ще способстват за транспониране не само на отделните текстове на Директива 2023/2225, но и на цялостно заложения в нея смисъл.

В тази връзка апелираме със Законопроекта за потребителски кредит да не бъде правена стъпка по дублиране на съществуващия режим, а да бъде извършено законодателно уреждане на минимален праг на внесен капитал за регистриране като финансова институция в диапазона от 1 500 000 до 2 500 000 евро. Намираме въпрос на законодателна техника дали този минимум ще бъде заложен в чл. 3а от ЗКИ, в Закона за потребителския кредит, освен в Наредба 26 на БНБ, но апелираме да не бъде създаван неунифициран режим на регистрация за извършване на дейност по отпускане на средства на физически лица – потребители. Още повече, навлизането на още участници на българския пазар при вече съществуващи над 200 финансови институции и незнаен брой в сивия сектор чрез различни франчайз и други схеми, ще направи контрола върху сектора трудно контролируем от контролните органи, което сме сигурни, че не е желаният ефект.

2. По отношение на оценката на кредитоспособността

Едно от изискванията на Директива 2023/2225 е държавите членки да изискват от кредиторите извършването на обстойна оценка на кредитоспособността на потребителя преди сключването на договор за кредит. Директивата подчертава, че оценката на кредитоспособността се базира на подходяща и точна информация относно доходите и разходите на потребителя, както и относно други финансови и икономически обстоятелства (чл. 18 от Директивата).

Действително в законопроекта е направена стъпка напред спрямо предходните проекти за реципиране на Директивата. Заложен е достъп до ЦКР, ЕСГРАОН и други бази данни, **но само** когато има законова възможност за това. Макар тази стъпка да е по – близо до необходимите законови условия за извършване на оценката на кредитоспособността, тя е крайно недостатъчна. Обръщаме внимание, че за извършването на оценката е необходимо ползването на широк кръг от данни и дефинираните в законопроекта достъпи до Централния кредитен регистър и ЕСГРАОН **не дават всички необходими данни за извършване на оценка на кредитоспособността**. ЕСГРАОН дава лична информация – лични данни, дали лицето е живо, какво е неговото семейно положение, сключен брак, деца. Тези данни са нужни, защото очертават картината дали данните по заявката за кредит са пълни и дали са верни – дали такова лице съществува и за кои лица то има законово задължение да се грижи. ЦКР дава информация за текуща задлъжнялост на заявителя към регулирани институции – какви са наличните задължения и тяхното изпълнение.

Информацията от само тези два масива обаче не е достатъчна. От тези масиви не се получават данни за редица обстоятелства, за които Директивата изрично изисква да бъдат взети предвид – най-вече за възможността на потребителя да върне заетите средства – въз основа на получаваните от него доходи и съобразно разходите на конкретния потребител като поети задължения, вписани обезпечения и за възможността да ги върне в уговорения срок. Безспорно предоставянето на кредиторите на изричен достъп до данните в ЦКР и ЕСГРАОН е стъпка в правилната посока. Законопроектът все още не дава достъп до минимално необходима информация, която да позволи на кредиторите адекватно да оценят риска от правоотношението. Достъпът до справките в REGIX в „Регистър на заетостта“ и Справка с данни за осигурените лица са критично важни за надеждната оценка на кредитоспособността и превенцията на свръхзадължнялост. Дългогодишният 20-годишен безпроблемен достъп на финансовите институции до тези данни е доказателство за тяхната отговорност. Секторът постоянно инвестира значителни ресурси в защитата на личните данни и във внедряването на иновативни финтех решения в съответствие с най-високите европейски и световни стандарти. Внезапното спиране на достъпа на финансовите институции тази година поради формален законов пропуск създава сериозни рискове за целия финансов сектор и затруднява превенцията на свръхзадължнялостта на потребителите, особено в настоящата инфлационна среда.

В този смисъл, за да бъде отпуснат един кредит, за кредитора е необходимо да има информация за следните категории въпроси: личността на кредитоискателя, неговото образование и професионална конкурентоспособност, семейно състояние, какъв е източникът му на средства, от какво естество е – постоянен или временен, в какъв размер е този източник на средства, задълженията на кредитоискателя към датата на заявлението и разполагаемите му средства след отчитане на всички доходи и задължения. Само при пълна яснота на тези въпроси може да бъде направена адекватна оценка на това в каква степен този кредитоискател разполага с възможността да върне отпуснатите му средства на кредитора в заявения срок, т.е. да бъде оценен рискът от отпускане на средства. От гледна точка на кредитор фокусът е дали средствата, които се предоставят в заем могат да бъдат върнати изобщо и дали могат да бъдат върнати навреме от кредитоискателя.

С този текст на законопроекта се дава отговор само на два от четирите основни категории въпроси, при това не в пълнота. Бихме искали да внесем уточнение, че не е възможно и изчерпателното изброяване на всички бази данни, до които е необходим достъп, тъй като начинът на оценяване на кредитоспособността е вътрешен за всяка компания процес и различни фактори имат различна тежест. Освен това техническият прогрес води до нови възможности, съответно – до нови бази данни и подходът на изчерпателното им изброяване винаги би се явил непълен, съответно – неподходящ.

Апелираме законодателят да преосмисли чл. 21 от законопроекта и вместо сегашния текст с примерно изброяване да разшири базите данни, до които следва да се предостави достъп, като **включи изрично** и базите данните в REGIX в „Регистър на заетостта“ и Справка с данни за осигурените лица. Намираме за необходимо, че паралелно с това следва в преходните и заключителните разпоредби да се прецизира Закона за електронно управление, а също и Закона за кредитните институции – в частност чл. 56, ал. 3, където се регламентира кои лица имат достъп до Централния кредитен регистър.

И сега в действащото правоприлагане у нас има сериозен проблем при разбирането до какви регистри следва да имат достъп финансовите институции. Законът за електронното управление в допълнителните си разпоредби определя финансовите услуги като „обществени услуги“, а дружествата, които ги предоставят като „организации, предоставящи обществени услуги“, съответно на база чл. 3, ал. 1 тези организации би следвало да имат при поискване служебен и безплатен достъп до данните, които са им необходими. **Налице е обаче възприемане на рестриктивен подход от страна на регулаторните органи** и константна практика за отказ на достъп до бази данни с аргумент, че достъп до Централния кредитен регистър е достатъчен за оценка на кредитоспособността. Предвид гореизложеното този аргумент е несъстоятелен. Обръщаме внимание, че държавата не извършва потребителско кредитиране и в Република България не съществува единна база данни, която да представлява регистър за оценка на кредитоспособността.

Извън посоченото отново обръщаме внимание на текста на чл. 23, ал. 2 от законопроекта. Макар че текстът съществува и в действащия ЗПК и е възпроизведен дословно и в настоящия проект, считаме че той следва да се прецизира. Настоящата съдебна практика третира абсолютно всички такси за услуги, известни на пазара, като такива по усвояване и управление на кредита, което реално обезсмисля ал. 1, доколкото не съществува такса, която кредиторът действително да може да събира.

Практиката на СЕС обаче не е в този смисъл. Според нея кредиторът може да събира такси за действия, които предхождат усвояването, а именно такива в процеса на одобрение на кредита и по-конкретно – таксите, покриващи разходите на кредитора за оценка на кредитоспособността на потребителя. Самата Директива 2023/2225 не съдържа забрана за такси за усвояване и управление на кредита. Следва да се има предвид, че таксите за достъп до бази данни, които позволяват оценка на кредитоспособността, проверка на идентификацията на лицето и дистанционен достъп не се влияят от какъв характер е кредитът – такива такси се формират и при дългосрочни правоотношения, и при краткотрайни кредити. Извършването на тези проверки е още по – важно при отпускането на кредити за непосредствени нужди – тогава, когато лицата най – често наистина спешно се нуждаят от средства и е необходимо оценката на риска да бъде направена много бързо. В тази връзка намираме за по – балансиран подход да се допуска начисляване на такси за реално извършени действия, при условие че размерът им е предварително известен на потребителя, посочен е в договора и е включен в общото оскъпяване по кредита. Това би довело до по – прозрачно ценообразуване, потребителят ще вижда по – точно за какво плаща, а конкуренцията на кредиторите ще бъде върху реалната цена на отделните услуги и общия разход по кредита, а не върху една общо формирана лихва, в която предварително са заложили различни по своя характер пера. **При наличието на таван на общото оскъпяване се запазва потребителската защита, защото независимо от структурата на цената общият разход не може да надхвърли законово определения максимум.** Ето защо намираме, че в текста на чл. 23, ал. 2 следва да бъде внесена необходимата прозрачност, като изрично допусне начисляване на такси за управление и усвояване, стига те да са включени в цената на кредита.

Апелираме и за прецизиране на чл. 17, ал. 6 от законопроекта.

Чл. 17, ал. 6 от законопроекта възпроизвежда официалния български превод на чл. 18, пар. 7 от Директива (ЕС) 2023/2225. Изразът „на основание на неправилно извършена оценка“ обаче допуска разширително тълкуване. При него под забраната биха попаднали и прекратяването на договора и обявяването на предсрочна изискуемост при неизпълнение от потребителя, ако неизпълнението може да се свърже по някакъв начин с първоначалната оценка на кредитоспособността. Такова тълкуване не следва от Директивата. Английската, френската и немската версия на чл. 18, пар. 7 („on the grounds that the assessment of creditworthiness was incorrectly conducted“, „au motif que l'évaluation de la solvabilité avait été réalisée de manière incorrecte“, „mit der Begründung ..., dass die Prüfung der Kreditwürdigkeit nicht ordnungsgemäß durchgeführt wurde“) ясно сочат какво е забранено. Забранено е кредиторът да се позовава на собствената си неправилна оценка като мотив за прекратяване или изменение на договора. Съгласно постоянната практика на Съда на ЕС (решение по дело 283/81 CILFIT) разпоредбите на правото на Съюза се тълкуват с оглед на всички езикови версии.

Хипотезите, които разпоредбата визира, примерно биха могли да бъдат илюстрирани така: кредиторът отпуска кредит от 5 000 евро с месечна вноска от 500 евро въз основа на първоначална оценка на кредитоспособността, след сключването на договора, при вътрешен преглед, одит или повторна оценка, кредиторът установява, че първоначалната оценка е била неправилна. Например доходите на потребителя са били надценени или не е отчетено друго задължение, видимо в Централния кредитен регистър. Потребителят междувременно редовно плаща вноските си. Въпреки това кредиторът, позовавайки се на грешката в оценката, предприема спрямо него едно от следните действия:

- прекратява договора и обявява целия остатък от кредита за предсрочно изискуем;
- увеличава лихвения процент или общите разходи по кредита заради по-високия рисков профил на потребителя;
- изисква допълнително обезпечение, например поръчител, запис на заповед или залог, като условие за продължаване на договора;

- съкращава срока на договора или увеличава размера на вноските, за да ограничи експозицията си;
- намалява лимита или спира възможността за усвояване на средства при кредитна линия или револвиращ кредит.

Във всички тези случаи единственото основание за действието на кредитора е собствената му неправилна оценка. Целта на чл. 18, пар. 7 от Директивата е рискът от тази грешка да остане за кредитора и да не се прехвърля върху потребителя, който изпълнява задълженията си. Тези хипотези законът следва да забранява.

Различна е хипотезата на неизпълнение. При същия кредит от 5 000 евро потребителят спира да плаща месечните вноски от 500 евро и натрупва няколко просрочени вноски. Кредиторът прилага мерките по чл. 48: свързва се с потребителя, предоставя му информацията по чл. 48, ал. 3 и, когато е целесъобразно, предлага мерки за отсрочка. Едва когато тези мерки не дадат резултат, кредиторът обявява предсрочна изискуемост и пристъпва към събиране на вземането. Тук основанието за действието на кредитора е неизпълнението на договорните задължения, а не качеството на първоначалната оценка. Това е така дори когато причината за неплащането е, че доходите на потребителя по начало са били недостатъчни. Директивата не урежда последиците от неизпълнението на договора, с изключение на задължението за мерки за отсрочка по чл. 35, транспониран в чл. 48 от законопроекта. **Тя не ограничава правото на кредитора да упражни договорните и законовите си права при неизпълнение.** Това следва и от съображение 53 от Директивата, според което потребителите също следва да действат благоразумно и да спазват договорните си задължения.

При сегашната редакция в съдебната практика може да се наложи тълкуване, при което кредиторът губи правото на предсрочна изискуемост при всяко неизпълнение, за което се твърди, че е свързано с неправилна оценка. Тежестта за доказване на правилната оценка на кредитоспособността ще падне върху кредитора (а не върху преустановили плащанията неизправен кредитополучател), което ще доведе до множество продължителни съдебни производства. **На своя ред това би породило правна несигурност и ефективно освобождаване на неизправните длъжници от последиците на неизпълнението, което не е цел на Директивата.**

Такова тълкуване би навредило и на самите потребители. Ако кредиторът не може да обяви кредита за предсрочно изискуем, той би бил принуден да изчака падежа на всяка отделна вноска, съответно крайния падеж на договора, преди да потърси вземането си. През това време върху всяка просрочена вноска ще се начисляват нови задължения за обезщетение за забава. Дългът на потребителя ще нараства, вместо да бъде своевременно установен и уреден. Подобен резултат противоречи пряко на заявената в чл. 18, пар. 1 от Директивата и в съображение 53 цел за предотвратяване на свърз задължнялостта. Той противоречи и на целта на мерките за отсрочка по чл. 35 от Директивата, които предполагат своевременна реакция при затруднения, а не пасивно изчакване, докато задължението нарасне.

Предложената редакция на ал. 6 отстранява двусмислието, като следва формулировката на другите езикови версии на Директивата. Новата ал. 7 има уточняващ характер и не намалява защитата на потребителя. Тя изрично обвързва правото на кредитора при неизпълнение със спазването на чл. 48, т.е. с предварителното прилагане на мерките за отсрочка, когато това е целесъобразно.

В тази връзка отправяме следните предложения:

- В Допълнителните разпоредби на Закона за електронно управление, т. 14 да бъде изменена както следва: *„Организация, предоставяща обществени услуги“ е всяка организация, независимо от правната форма на учредяването ѝ, която предоставя една или повече услуги по т. 12, включително, но не само, организациите по Закона за кредитните институции и надлежно регистрираните и/или лицензирани кредитори от други държави членки на Европейския съюз.“*
- В Закона за потребителски кредит да бъде включен и изричен текст, че *„Освен при изрично маркирано несъгласие на засегнатите лица, лицата, които извършват дейност по този закон*

имат достъп по тяхна преценка до бази данни съобразно реда по Закона за електронното управление, в това число, но не само – дружествата, които извършват дейност по настоящия закон получават от Националната агенция за приходите, чрез Информационната система за обмен на справочна и удостоверителна информация (REGIX), данни от Регистъра на заетостта, както и данни за осигурените лица, включително лични данни и данъчна и осигурителна информация, за целите на оценката на кредитоспособността по Закона за потребителския кредит и Закона за кредитите за недвижими имоти на потребители.“

- Текстът на чл. 23, ал. 2 от законопроекта да бъде изменен, както следва: „Всички такси и комисиони, за които кредиторът може да изисква заплащане, включително и такси и комисиони за действия, свързани с усвояване и управление на кредита, следва да бъдат включени в общото оскъпяване по кредита.“
- Текстът на чл. 17, ал. 6 и ал. 7 от законопроекта да бъдат изменени, както следва: „След сключването на договор за кредит кредиторът няма право да прекрати или да измени договора за кредит във вреда на потребителя с мотива, че оценката на кредитоспособността е била извършена неправилно. Изречение първо не се прилага, когато се докаже, че потребителят съзнателно е укрил или е представил невярна информация по чл. 20, предоставена от него на кредитора.“

Предлагаме да се създаде нова ал. 7: „(7) Алинея 6 не засяга правото на кредитора да прекрати договора или да обяви кредита за предсрочно изискуем при неизпълнение на задълженията на потребителя по договора за кредит, при спазване на чл. 48.“

Досегашната ал. 7 става ал. 8.

3. По отношение на Годишния процент на разходите

Законодателят се е възползвал от предписанията на Директивата и в чл. 22, ал. 5 е въвел таван на оскъпяването по Закон за потребителския кредит като е запазил размера на годишния процент на разходите в лимитите на сега действащия чл. 19, ал. 4 от ЗПК.

Обръщаме внимание обаче, че годишният процент на разходите /ГПР/ се явява крайно неразбираем за потребителите у нас. Традиционно за потребителя процентното оскъпяване по кредита е отвлечен критерий без разбираемо практическо значение – това важи както за лихвата, така и за ГПР като крайно число. Наличието на два фактора за оскъпяване води до допълнително объркване. Потребителят най – често не свързва ГПР с нищо конкретно и се ориентира най – вече по вноската, която нерядко е непълен измерител. Освен това при усвояването на дълг, преценката на потребителя не е толкова обусловена от процентни числа, а дали крайната сума е във възможностите му. Намираме за необходимо тези практически особености на потребителското кредитиране да бъдат взети предвид от законодателя при взимането на решение за това как да регулира таваните на оскъпяване у нас.

Обръщаме внимание, че това съвсем не е български феномен. Регулаторният орган във Великобритания Financial Conduct Authority /FCA/ е разглеждал различни нива на общ таван на разходите – между 50%, 75%, 100% и 200% от главницата, като изрично е анализирал отражението на всяко ниво върху потребителите. На база този анализ още през 2015 година FCA е въвел праг от 100% на общия разход по кредита като потребителят никога не трябва да плати като лихви, такси и други включени разходи повече от размера на получената главница. Десет години по – късно FCA е правил ревизия и оценка на този си подход и след разговори с кредитори, браншови и потребителски организации е взето решение, че не се налага промяна на тавана.

Използваме възможността да обърнем внимание на законодателя към този подход доколкото той е едновременно изключително предвидим и ефективен. За потребителя винаги е ясно колко най – много може да плати по своя кредит, а легалните кредитори ще имат икономическа логика да предоставят тези продукти, както и се предпазва потребителя от разпокъсване на дълга между няколко кредитора или незаконни лихвари.

Освен това с такъв таван на оскъпяването се избягва и чисто практическият проблем на неподходящо сегментиране на тавана на оскъпяване според срока на кредита. При сега установения праг кредитополучателите с по – кратък срок на кредита са поставени в по – неравно положение спрямо

кредитополучателите, избрали по – дълъг срок. Избраните по – дълъг срок на кредита е честа практика, свързана с по-ниска месечна вноски.

Ето защо апелираме към законодателя да преосмисли тавана по чл. 22, ал. 5, както и начина му на изчисляване и да се възползва от подхода на законодателството във Великобритания като въведе таван на оскъпяването със сходна логика на изчисление. В рамките на този таван пазарът и участниците в него сами ще определят най – подходящите за тях сегменти и категории. **Финансовите институции ще се конкурират на свободен пазарен принцип и реалното оскъпяване ще бъде по-ниско, а кредитните продукти в този чувствителен сегмент на микрокредитиране ще останат икономически атрактивни за легалните участници на пазара и няма да се пренасочват потребители към лихварите.**

Пример за този подход са новите правила по чл. 22, ал. 6 от законопроекта, които оценяваме позитивно. С тях вече се адресира проблема за яснота на оскъпяването по краткосрочните кредити като е въведен **конкретен максимален праг**. Всъщност самият закон с новото си правило **не дефинира колко точно трябва да струва даден кредит, а само каква е максимално допустимата граница на оскъпяване**. Така е лесно видимо каква е максималната сума, която може да струва използването на чужд финансов ресурс и над каква сума оскъпяване със сигурност има нарушение на права. Затова и намираме, че тази мярка е в интерес на лицата, търсещи заемни средства, тъй като им дава възможност лесно да преценят.

Досега преценката за тези кредити се извършваше на база ГПР. Този показател се изчислява по формула, която от години създава затруднения в интерпретацията дори и за професионалисти в сектора. Такова подробно правило пък е напълно непонятно за най – уязвимите категории потребители. Затова и въвеждането максимални прагове е мярка в правилната посока, която видимо от статистиките на микрокредитиращите дружества ще обхване широк кръг от потребители: 50% от изтеглените потребителски кредити са в размер над 2000 евро.

Освен това наличието на конкретен максимален праг е проконкурентна мярка. В момента в регистъра при БНБ има над 200 регистрирани финансови институции. Такова прозрачно правило дава възможност на потребителите да могат лесно да съпоставят различните оферти и да взимат своите решения при пълно знание за заложеното оскъпяване. В този смисъл е и самата Директива 2023/2225, в чийто заложен цели е информацията, достигаща до лицата да е ясна, разбираема и незаблуждаваща, както и потребителите да могат да взимат своите решения при пълно знание на фактите.

Ето защо апелираме законодателният орган да се дистанцира от медийните спекулации по темата и да възприеме предложението за промяна на ГПР като измерител на оскъпяването по примера на Великобритания, както и да бъде въведен праг по чл. 22, ал. 6 до първоначално предложените седем минимални работни заплати, с което достъп до прозрачни правила би имал по-голям кръг от кредитонскатели, като ги предпазва от разпокъсване на дълга между няколко кредитора или незаконни лихвари, като в същото време предпазва легалните кредитори да имат икономически интерес да покриват този сегмент.

В този случай необходимо се явява обаче и въвеждането на нова алинея по отношение на договорите с неопределен срок, при кредита под формата на овърдрафт и при кредитите, при които погасяването на усвоените суми възстановява кредитния лимит, определени от пазара като т.нар. кредитна линия. Еднократно изчисленото ограничение при тези категории кредити се явява неподходящ измерител. Ако бъде отнесено към целия срок на правоотношението, то се изчерпва след определен период. Затова и предлагаме въвеждането на нова алинея, според която ограничението да следва действително усвоеното, неусвоеният лимит да не поражда разход, а потребителят да разполага с проверима граница – за всяко усвоено евро да се дължи най – много още едно. В тази връзка предложението ни е в чл. 22 да бъде създадена нова алинея: *„При договор за кредит с неопределен срок, при кредит под формата на овърдрафт, както и при всеки друг кредит, при който погасяването на усвоените суми възстановява размера на разполагаемия кредитен лимит, общият размер на разходите, начислени във връзка с всяко отделно усвояване на средства, не може да надвишава размера на съответното усвояване.“*

Всичко гореизложено мотивира АОНК да твърди, че възприемането на така предложените мерки би довело до възможност финансовите институции да оперират в рамки, предпоставящи пълна прозрачност на условията и при стандарт, напълно отговарящ на висока репутация, ясна регулация и здравословна конкуренция в небанковия финансов сектор.

4. Относно правилата за реклама

С Директивата се предвижда изискване всички рекламни и маркетингови съобщения да бъдат верни, ясни и незаблуждаващи. Използваме възможността да обърнем внимание на използвания в чл. 8, ал. 1 от законопроекта текст *„Внимание! Вземането на кредит струва пари“*. *„Внимание! Вземането на кредит струва пари“*. Този текст създава впечатление, че трябва предварително да се дадат пари за одобрение. И към днешна дата има множество измами в интернет и социалните мрежи, които почиват на точно този принцип – че жертвата следва да преведе такса за оценка или такса за одобрение преди да получи кредит.

Предлагаме законодателят да не използва директния превод, предоставен от Директива 2023/2225, а да се спре на предоставената от Директивата възможност да се подбере по-подходящ текст. Позволяваме си да препоръчаме следните варианти: *„Внимание! Всеки взет от Вас кредит ще доведе до разходи по връщането му“* или *„Внимание! Взетите на кредит пари трябва да бъдат върнати“*. Считаме, че с така предложените текстове в по – голяма степен ще се акцентира, че използването на чужд паричен ресурс на кредит не е алтернатива на управлението на личните финанси.

Обръщаме внимание и на изключението, уредено в чл. 8, ал. 4 от публикувания проект, чийто предметен обхват е твърде стеснен. В цитираното правило е регулирано изключение от общото правило за предоставяне на стандартна информация за лихвен процент, размер на кредита, годишен процент на разходите, срок на кредита, обща сума дължима от потребителя. Изключението позволява тези числа да не бъдат означавани тогава, когато в рекламата се посочва годишен процент на разходите. Считаме, че целеният от Директивата резултат ще бъде постигнат в пълна степен ако изключението по ал. 4 се разпростре не само върху ал.2, но и върху текста по ал. 1.

В тази връзка правим следното предложение:

- Текстът на чл. 8, ал. 4 да бъде преформулиран в следния смисъл: *„Когато в рекламата на потребителски кредит се посочва годишен процент на разходите, респективно ограничението по чл. 22, ал. 6, но не се посочва лихвения процент или друга числова компонента, участваща във формирането на общия разход по кредита, изискванията на ал. 1 и ал. 2 не се прилагат.“*

Намираме също така, че изключенията по ал. 5 и ал. 7 следва да се разпрострат и върху текста по ал. 1. Чл. 8, ал. 5 и чл. 8, ал. 7 от законопроекта въвеждат изключение от обективен характер, когато технически е невъзможно част от информацията да се визуализира. Невъзможно е да бъдат предвидени всички източници на реклама, а и целта на рекламата е най – вече да създаде интерес у потребителя и разпознаваемост на продукта и предлагащия го. Информираното решение за взимане на кредит от потребителя се взема след предоставяне на предоговорна информация в хода на подаване на заявлението за кредит, което изисква данни и време, които обективно не може да се интегрират в ограниченията на рекламата. Затова и намираме, че на участниците в пазара е редно да бъде предоставена необходимата свобода на конкуренция.

В тази отправяме следното предложение:

- Текстът на чл. 8, ал. 5 да бъде преформулиран в следния смисъл: *„Алинея 1 и алинея 2, т. 5 и 6 не се прилагат, когато използваното електронно средство за реклама не позволява информацията по ал. 1 или ал. 2 да се визуализира. В тези случаи потребителят има достъп до тази информация чрез кликане или скролване на екрана без да се засягат разпоредбите на чл. 68б- 68м от Закона за защита на потребителите.“*

- Текстът на чл. 8, ал. 7 да бъде преформулиран в следния смисъл: „*Когато използваното електронно средство за предоставяне на информация по алинея 1 и алинея 2, т. 5 и 6 не позволява нейното визуализиране по начин, който е ясен и видим за потребителя, потребителят има достъп до нея чрез клиकване или скролване на екрана без да се засягат разпоредбите на чл. 68б- 68м от Закона за защита на потребителите.*“

Използваме възможността да се обърнем към законодателя с молба частично да преосмисли рестриктивния си подход за рекламиране на кредитни продукти (чл. 8, ал. 8). Адмираме забраната на реклама на кредитни продукти, които акцентират върху подобряване на финансовото положение и които посочват, че действащите договори за кредит оказват слабо или не оказват никакво въздействие при разглеждане на заявлението. Обръщаме обаче внимание на възможността да се въведе изключение за рекламирането на предоставяне на кредит като „*решаване на даден проблем*“. Считаме, че такъв тип реклами не попадат в обхвата на забраната да се рекламира кредит като средство подобряване на финансовото положение. Причината за това е, че от потребителска гледна точка **точно това е естеството на заемането на средства – решаване на конкретна нужда**. Затова и намираме, че това важно уточнение следва да бъде въведено в чл. 8, ал. 8, т. 1 от текста на законопроекта, който да придобие следния текст: „*насърчава потребителите да търсят кредит, като твърди, че кредитът ще подобри финансовото им положение, освен ако не акцентира върху решаването на конкретен проблем*“.

Призоваваме и за преосмислянето на забраната на реклами, които подчертават лекотата или бързината, с които може да се получи кредит (чл. 8, ал. 8, т. 4). Обръщаме внимание, че това е **само възможност, но не и задължение по Директива 2023/2225**. Наред с това от гледна точка на потребителя бързината, с която може да се получат заемни средства и лекотата на процеса са конкурентни предимства на кредитодателя – тези обстоятелства сами по себе си не правят кредита незаконен или неправилно отпуснат. Забраната на такава реклама няма да направи условията по – добри, ще направи потребителя по – неинформиран. Ето защо апелираме към законодателя да не въвежда чл. 8, ал. 8, т. 4 и т. 5 като действащо право.

5. По отношение на пакетните и обвързващите практики

На общоевропейско ниво генезисът на ограничаването на обвързващите практики е в застрахователните договори. В тази връзка приканяме законодателя да подходи изключително внимателно към този въпрос като отчете и действащата регулаторна рамка в областта на застраховането. Застраховането на кредитен продукт може да бъде от изключителна полза за потребителя, особено когато действително настъпят рисковете за живота и здравето, обхванати от полицата. Застраховката е в полза и за самата финансова институция, защото дава сигурност, че при определени хипотези няма да се стигне до нежелана финансова загуба. По този начин се намалят рисковите фактори, които следва да бъдат отчетени при оценяването на кредитоспособността на потребителя, дава се възможност на повече потребители да имат достъп до финансов ресурс и се намалява риска от финансово изключване. Освен това тежестта за неплатежоспособността на кредитополучателя в определени случаи се поема от дружества, професионално специализирани в оценяването на риска от настъпване на дадено нежелано житейско събитие. **Наличието на застраховка изначално прави кредитния пазар по – достъпен**. Само по себе си това финансово включване е част от целите на Директива 2023/2225.

Обръщаме внимание, че основната причина, поради която финансовите институции предлагат само един застрахователен продукт на своите клиенти се корени в застрахователното законодателство. Кодексът на застраховането позволява на едно дружество да извършва дейност като агент на само един застраховател за определена категория продукти. Ако желанието на законодателя е да стимулира конкуренцията в застрахователния сектор и така да постигне предлагането на по – добри продукти на потребителите, тогава е редно на дружествата, които осъществяват агентство да се предостави възможност да предлагат повече алтернативи на клиента. **Забраната на обвързващите практики без ясен отговор дали агентството по застрахователните договори представлява такава практика по същество обезсмисля дейността на застрахователния агент и превръща едно напълно правомерно поведение по Кодекса за застраховането в потенциално нарушение по Закона за**

потребителския кредит. Затова и от АОНК считаме за разумно решение наред със забраната за обвързващите практики по Закона за потребителския кредит, Кодексът за застраховането да предоставя възможност на финансовата институция и на другите дружества, действащи като застрахователни агенти да действат като застрахователен агент на повече от един застраховател. Така проблемът с обвързващите практики ще бъде решен по естествен път от пазара.

Бихме искали да обърнем внимание, че и самата Директива 2023/2225 не забранява обвързващите практики в случаите, когато няма друга възможност (пар. 47 от Директивата). Предвид обстоятелството, че за финансовата институция е налице възможност да работи само с един застраховател, то и за потребителя е налице само една възможност за сключване на застрахователен договор чрез финансовата институция. Пресичането на застраховката по кредит като обвързваща практика само по себе си не е в интерес на потребителя, защото го лишава от възможността да се ползва от покритите рискове. В тази връзка приканяме законодателя да даде ясно тълкуване доколко и кога едно напълно правомерно поведение по Кодекса за застраховането е нарушение по Закона за потребителския кредит и изрично да регулира кога предоставянето на застраховка се явява обвързваща практика и е забранено от закона.

Намираме за нужно да бъде дадено автентично тълкуване на този проблем и да не оставя правоприлагащите органи да го изясняват, тъй като така ще се спестят неясноти, противоречия в правоприлагането, а също и съществени разходи за процесуално представителство.

6. По отношение на Предсрочното погасяване на кредита

В законопроекта (чл. 35, ал. 5) е възприета дерогацията по чл. 29 от Директивата относно правото на обезщетение при предсрочно погасяване. Така при предсрочно погасяване кредиторът има право на обезщетение само ако размерът на предсрочно погасената сума надхвърля 10 000 евро на всеки период от 12 месеца, като в този случай обезщетението е в размер не повече от 1 на сто от предсрочно погасената сума или 0.5 на сто от предсрочно погасената сума, ако оставащият срок на договора за кредит е по – малко от една година. Намираме обаче, че предложеното правило не почива на пазарните условия в Република България. Съгласно статистиките на микрокредитиращите дружества в АОНК, които обхващат лидерите на пазара 50% от изтеглените потребителски кредити са в размер между 2000 евро до 5000 евро. Тъй като средният размер на кредита е по – малък от сумата, която дава възможност за обезщетение, то лишен от практически смисъл е или минималният праг за обезщетение, или самото обезщетение. Ето защо и апелираме законодателя да преосмисли подхода си като твърде рестриктивен.

7. По отношение на правото на потребителя на жалби

Правото на потребителя на жалби многократно е засягано при транспонирането на актове с общоевропейско действие. В годините са приемани множество *ad hoc* решения. Понастоящем забрана арбитражен съд да разглежда спорове на потребители има и в Закона за защита на потребителите (чл.3, ал. 4), и в Гражданския процесуален кодекс (чл. 19, ал. 1).

Процедурите за алтернативно решаване на спорове още през 2015 година са въведени в ЗЗП (Раздел II от закона). В тази връзка намираме за важен въпрос доколко при транспонирането на чл. 40 от Директива 2023/2225 предвидените в законопроекта помирителни комисии се явяват алтернативен механизъм на заложените в чл. 181а – 185 от ЗЗП способи.

Доколкото Законът за потребителския кредит се явява специален спрямо общия Закон за защита на потребителите, би следвало тези комисии да се явяват специални спрямо общите правила поради общия принцип, че специалният закон дерогира общия. Намираме обаче, че такава тълкуване не гарантира в максимална степен защита на потребителите.

В тази връзка използваме възможността да поставим акцент, че изработването на ясен алгоритъм на задължителните стъпки при решаване на спор, иницииран от потребител, е в интерес на всички участници в производството – потребителите и финансовите институции, но и натоварените с разяснителни функции организации за защита на колективни права и регулатори.

8. По отношение на просрочените задължения и мерки за предоставяне на отсрочка и финансовото образование

Директивата е предоставила възможност, но не и задължение на държавите да уредят рефинансирането на кредит като мярка за отсрочка (чл. 35 от Директивата). Предложени са и други възможности като всяка една от тях е с диспозитивен характер, т.е. представлява възможност, а не задължение. Бихме искали да акцентираме, че просроченото задължение по договор за кредит е нежелано състояние. Нормалният ход на правоотношението е получените в заем парични средства да бъдат върнати. В тази връзка считаме, че механичното възпроизвеждане в чл. 48, ал. 4 от законопроекта на всички предложени диспозитивни хипотези не постига целите на Директивата. Извън превалутирването, което е свързано с професионални знания и частичните плащания, които по закон кредиторът не може да откаже, всяка една от останалите мерки е предоставяне на по – благоприятни условия към кредитополучател след вече проявено от него нежелано поведение на забава. В духа на Директивата е кредиторът да „може“ да ги прилага, но не и да е длъжен да прави това преди да пристъпи към принудително изпълнение. Причина за това е, че случаите на пълно неизпълнение не следва и няма бизнес логика да бъдат възнаграждавани с удължаване на срока или намаляване на лихвения процент.

Следва да бъде прецизирано и правилото на чл. 48, ал. 6, тъй като в чл. 19 ал. 3 от законопроекта е въведен праг, при който задължително следва да бъде направена нова оценка на кредитоспособността – когато е налице увеличаване на общия размер на договорения кредит над 25 на сто от договорения му размер.

Ето защо отправяме следното предложение:

- Текстовете на ал. 4 и ал. 5 да бъдат преформулирани в следния смисъл: „(4) *Преди пристъпване към принудително изпълнение кредиторът може, като вземе предвид конкретните обстоятелства и когато намери за целесъобразно, да приложи мерки за предоставяне на отсрочка*“ и
- „(5) *Кредиторът не е задължен да предлага на потребителите мерките за отсрочка по чл. 4, освен ако това е предвидено в закон*“, но и
- Текстът на ал. 6 да бъде преформулиран в смисъл: „(6) *Извън изрично уредените случаи кредиторите не са задължени да извършват оценка на кредитоспособността на потребителя, съгласно чл. 17 - 20 в случаите на изменение на договора за кредит по ал. 4, т. 2, при условие че увеличението на дължимата от потребителя обща сума не е значително*“

9. По отношение предоставянето на съвет по глава четиринадесета

Няма ясно разграничение на дейността по предоставяне на съвет от обикновеното консултиране, което кредиторът прави на неговите кредитоискатели за най-подходящия продукт. Намираме за необходимо да се предложи критерий, който да дава ясен ориентир за разграничаване на двете дейности.

Липсва яснота какво следва да се разбира под „*преимуществено*“ в чл. 45, ал. 1, което поставя възможности за различно тълкуване от кредиторите и регулаторите. Думата следва да се премахне или да получи тълкуване в допълнителните разпоредби като се даде обективен критерий за преценка. Самият параграф 50 от Директива 2023/2225 е в този смисъл, тъй като още в него е заложено, че за потребителите следва да е налице яснота какво точно представляват консултантските услуги. Ето защо намираме за необходимо да бъде включено автентично тълкуване, което да предотврати евентуални спорове в практиката.

Обръщаме внимание и на чл. 45, ал. 6. С нея по индиректен начин и напълно неоправдано забранява налагането на такси за действия и услуги, които се предоставят от кредитора или кредитния посредник преди отпускането на кредита. Следва да се има предвид, че кредиторите и кредитните посредници влагат ресурс и дейността им се извършва професионално. Ако тези средства не бъдат генерирани от потребителя, вероятно техен източник ще бъде кредиторът. В тази предварителна фаза по проверка на нуждите на кредитоискателя и подготовката на отпускането на кредита поставянето на съвета по финансирането във финансова тежест на този който отпуска кредита рискува да изкриви

предоставянето на съвета в посока кредиторът, който предоставя най – добрия комисион. Тъй като намираме това положение за нежелано, обръщаме внимание, че лишаването на даващия съвет от компенсация за извършените услуги е неоправдано.

На следващо място по този начин би се постигнал ефект, при който такси се дължат само от потребителите, които сключат договор за кредит, с които ще се покриват и съветите на тези, които не го направят, но са получили същите услуги по съветничество. Икономическият ефект от това се явява нежелан доколкото ще оскъпи услугата за тези, които действително се възползват от нея.

10. По отношение на някои повторения и неясноти в законопроекта

Използваме възможността да обърнем внимание на някои дублиращи или неясни текстове в уредбата. Макар и редакционна по своя характер промяна, коригирането на тези текстове е необходимо. В противен случай при внасяне на промени между първо и второ четене се рискува колизия на норми на един и същи закон. Този резултат е крайно нежелан и може да затрудни практиката. Обръщаме внимание, че решаване на този проблем чрез тълкуване от правоприлагащите органи може да отнеме години, поради което си позволяваме да отбележим следното:

Обръщаме внимание на текста на чл. 3, ал. 2, т. 2 от законопроекта – *„договори за кредит, съгласно чиито условия кредитът трябва да бъде погасен в срок от три месеца и се дължат само незначителни такси“*.

Самият проект не дава дефиниция на понятието „незначителни“, което носи риск от твърде разнообразно тълкуване. Опасяваме се, че без дефиниция на това понятие съществува опасност от противоречиво тълкуване и опити за заобикаляне. Апелираме законодателят да предложи автентично тълкуване на понятието.

Намираме също, че чл. 8, ал. 7 и чл. 8, ал. 5 се припокриват смислово. Чл. 8, ал. 5 е приложим, когато електронно средство за реклама изобщо не позволява дадени визуализации, а чл. 8, ал. 7 – когато използваното електронно средство за предоставяне на информация не позволява дадена визуализация да е видима за потребителя. Двете норми регулират едно и също нещо – случаите, когато поради технически причини за потребителя не е възможно да види цялата нормативно изискуема информация. В тази връзка намираме, че дублирането следва да бъде отстранено.

Акцентираме и върху чл. 12, според който *„Кредиторът или кредитният посредник предоставя на потребителя подходящи разяснения относно предлагания договор за кредит и за всяка допълнителна услуга, свързана с договора за кредит, позволяващи му да прецени доколко предлаганият кредит или допълнителни услуги съответстват на неговите потребности и финансово състояние.“*. Текстът е реципиран от чл. 12 от Директивата. Директивата позволява адаптиране на начина на предоставяне на разясненията и степента на тяхното предоставяне съобразно конкретните обстоятелства, при които се предлага договор за кредит, лицето предлагащо кредита и вида на кредита. Считаме, че законодателят следва да обърне внимание на тази хипотеза, особено в случаите на онлайн кредитирането и употребата на интернет приложения. В тези случаи потребителят се свързва с кредитора чрез средства за дистанционна комуникация. Намираме за необходимо законодателят да внесе яснота по какъв начин следва да бъде прилагана разпоредбата. Наличието на предварителна яснота за участниците в оборота ще бъде от ползва както за самите тях, така и за лицата, натоварени с регулиращи функции, а също и за потребителите.

Обръщаме внимание и на чл. 25, ал. 3, според който *„При погасяване на главницата по срочен договор за кредит, кредиторът осигурява на разположение на потребителя безвъзмездно и във всеки един момент от изпълнението на договора, извлечение по сметка под формата на погасителен план за дължимите плащания, и сроковете и условията за тези плащания. Погасителният план съдържа разбивка за всяка погасителна вноска, показваща погасяването на главницата, лихвата, изчислена на базата на лихвения процент, и когато е приложимо допълнителните разходи“*. Практически е трудно изпълнимо подобна информация да бъде налична и достъпна за потребителите във всеки един момент, ако кредиторът не предлага електронен достъп до нея чрез уебсайт или мобилно приложение (за което няма законово задължение). Самите потребители не винаги желаят да я получат. В тази връзка

намираме, че е далеч по – практично информацията да е достъпна за потребителите тогава, когато се явява необходима за тях. Ето защо предлагаме това правило следва да бъде редактирано в следния смисъл: „При погасяване на главницата по срочен договор за кредит, при поискване кредиторът осигурява на разположение на потребителя безвъзмездно и във всеки един момент от изпълнението на договора, извлечение по сметка под формата на погасителен план за дължимите плащания, и сроковете и условията за тези плащания. Погасителният план съдържа разбивка за всяка погасителна вноска, показваща погасяването на главницата, лихвата, изчислена на базата на лихвения процент, и когато е приложимо допълнителните разходи“.

11. По отношение на Глава двадесет и двадесет първа

Не на последно място поставяме акцент върху санкционната част на проекта, както и предложеният свободен достъп на КЗП до информационните системи на кредитиращите дружества. Считаме, че това е непропорционална мярка, която дублира съществуващите правомощия на КЗП, създава сериозен риск за нерегламентиран достъп до лични данни и търговска тайна, и лишава бизнеса от ефективна защита срещу произвол. Апелираме текстът по чл. 76, ал. 2, т. 1 да отпадне.

По отношение на глава двадесет и първа, намираме имуществените санкции и глобите да са в значително завишен размер, който в повечето случаи е двоен или повече от двоен спрямо действащия към момента. В някои части санкциите са значително завишени спрямо предходния проект. Подобно увеличение е неоправдано от икономическите условия.

Намираме, че реципирането на европейски акт не следва да е основание за увеличение на санкциите за участниците в сектора. Причина за увеличението би следвало да бъдат икономически фактори или поведението на самите участници. Доколкото данните за инфлационните процеси в страната са такива, че България вече е част от еврозоната, то не би следвало да е налице икономически фактор, който да обуслови този двоен и повече от двоен размер на санкциите. Поведението на участниците в сектора също не обуславя необходимост от завишаване на санкциите. Намираме за неправилно санкциите да са по – тежки именно за генерално действащите в обхвата на закона, а да не пресичат с по – голяма строгост лицата, които отпускат кредити без изобщо да се съобразяват с действащата законова рамка. В тази връзка апелираме санкциите в проекта да бъдат сериозно преосмислени и да се предвиди рамка, която сериозно прелятства отпускането на заемни средства да се осъществява без необходимата регистрация по чл. 3а от ЗКИ.

12. По отношение на систематичното място на Глава Седемнадесета и Глава Осемнадесета.

Глава Седемнадесета и Глава Осемнадесета регулират задълженията на Комисия за защита на потребителите във връзка с опазване на професионална тайна и правомощията на регулаторния орган по сътрудничество с Българската народна банка. Доколкото тези задължения са свързани с регулаторния орган, а не с дейността по предоставяне на потребителско кредитиране, намираме че подходът по регулирането им в специалния закон е неуместен. Нашето виждане е, че далеч по – подходящо е тези разпоредби да намерят място в Закона за защита на потребителите, където изначално се намират разпоредбите относно правомощията на Комисия за защита на потребителите, нейните правомощия и задълженията на контролните органи за опазване на професионална тайна (чл. 101 от Закона за защита на потребителите). Считаме, че задълженията по опазване на професионална тайна на Комисия за защита на потребителите не засягат само контролната ѝ дейност спрямо потребителското кредитиране, а биха намерили същата добавена стойност и по отношение на другите материали, с регулирането на които Комисия за защита на потребителите е натоварена. Същият аргумент важи и по отношение на правомощията по сътрудничество, доколкото такова е необходимо най – малкото и по отношение на специалния Закон по кредитирането на недвижими имоти за потребители.

13. Срок за влизане в сила на законопроекта

Предвиденият в § 13 от Предходните и заключителни разпоредби срок за влизане в сила от 20 ноември 2026 г., приложим за договори, сключени след тази дата, е **крайно недостатъчен** от практическа

оперативна гледна точка. Предлагащите промени засягат съществени аспекти от дейността на финансовите институции, включително:

- пренастройка и тест на основните софтуерни и информационни системи;
- разработване на нови финансови матрици и актуализация на кредитните политики;
- изготвяне на изцяло нова кредитна документация;
- обучение на персонала;
- коригиране и тестване на клиентските интерфейси (уебсайтове);
- актуализация на автоматизираната кореспонденция (имейл и SMS нотификации, съобщения в профили).

С оглед на необходимия технологичен и организационен ресурс, молим да бъде предвиден изричен **гратисен срок от най-малко 3 месеца от обнародването на закона за влизането му в сила** спрямо новите договори за кредит.

В заключение и предвид гореизложеното,

Отправляме молба предложеният законопроект да бъде сериозно преосмислен, като след задълбочено обсъждане в действащо право се превърнат безспорно установените му стъпки на напредък. Считаме че спрямо случаите, където е установена нужда от преработка, нови правила да следва да бъдат въведени чак след внимателно обсъждане и съблюдаване на интересите на всички заинтересовани категории лица.

Считаме, че е изключително важно да бъде създадена на стабилна рамка, която да гарантира възможност за всички потребители да се ползват от паричен ресурс само чрез легитимно регистрирани кредитодатели при спазването на ясни правила. Намираме, че това може да бъде постигнато само ако се гарантират условия потребителското кредитиране да се извършва от лица, разполагащи с необходимия оперативен, професионален и финансов капацитет. Апелираме секторът на небанковото потребителско финансиране да не бъде свеждан до предоставяне на маргинален продукт за финансово неграмотни лица, а да бъде разглеждан като действително съществуваща търговска ниша на потребителски необходими и бизнес възможности, която вече близо две десетилетия е системно игнорирана и се нуждае от ясни и прозрачни правила.

Надяваме се, че аргументите ни по конкретно изложената тематика ще съдействат за приемане на една кохерентна рамка, в която няма да има конфликтни норми на различни източници на приложимо право и ще има максимално правоприемство на вече утвърдените добри практики.

С уважение,

